

TANULMÁNY

KÖSZÖNTJÜK HAZÁNK

FELSZABADULÁSÁNAK 21. ÉVFORDULÓJÁT!

FEHÉR ISTVÁN

A MAGYAR KOMMUNISTA PÁRT SZEVEDI SZERVEZETÉNEK KIÉPÍTÉSE A FELSZABADULÁS UTÁN

Szeged — 1944. október 11-i felszabadulása után — december közepéig megnövekedett jelentőséggel bírt a már felszabadult országrészek életében, az új népi demokratikus újjászületés kibontakoztatása irányításában. A város munkásságának, dolgozó tömegeinek a második világháború alatt folytatott antifasiszta harca, területi fekvése következtében csomópontja, szervezési centruma lett a legálisan tevékenykedő kommunista párt újjászervezésének, az új demokratikus népi szervek létrehozásának, a független, szabad, demokratikus Magyarország programja nyilvános meghirdetése, valóra váltása megkezdésének.

A felszabadulással kialakult új helyzetben *rendkívül megnőtt egy jól szervezett, irányító, vezető* — az események változásaira gyorsan reagáló és cselekvő — *szervezet jelentősége*. A régi vezetőktől elhagyott gyárak, üzemek beindítása, a termelés feltételeinek biztosítása létkérdése volt a városnak és az egyik legfontosabb alapja a helyzet stabilizálásának. A több mint 100 000 lakosú Szeged élelmezésének, köz- és vagyonbiztonságának megoldása az adott viszonyok között szintén nem kisebb jelentőséggel bírt. A fasiszták pusztításai, a bombázások következtében keletkezett háborús károk felszámolása, a helyreállítás megkezdése, ennek megszervezése nemcsak gazdasági szempontból, hanem politikailag is fontos volt. Ezen túlmenően az új élet kibontakozását gátló fasiszta, nyilas propaganda felszámolása alapvető politikai kérdésként került előtérbe. A megváltozott viszonyokból következően a város közigazgatási tevékenységének megindítása, demokratikus alapokon történő újjászervezése, szintén az elsőrendű feladatok között szerepelt. Végül, de nem utolsósorban, a lakosságának, a néptömegeknek világosan meg kellett mutatni az utat, azt az új perspektívát, amelyen Szegednek, a felszabadult országrészeknek, a dolgozók érdekeinek megfelelően haladni lehetett és kellett. Ezzel egyidejűleg szükség volt arra, hogy biztosítva legyen a demokratikus erők megszervezése és mozgósítása az új feladatok, a népi demokratikus átalakulás megkezdésének végrehajtására.

Ez az erő, amelyik a demokratikus újjászületés rendkívül bonyolult és sokrétű feladatainak végrehajtását kezdeményezte, irányította, *a Magyar Kommunista Párt helyi szervezete* volt.

A Kommunista Párt helyi csoportjának megszervezése már a város felszabadulása előtti napon megindult. 1944. október 10-én több munkásmozgalmi és ifjúsági vezető megbeszélést tartott, ahol megtárgyalták a legális párt megteremtésével kapcsolatos feladatokat, s ennek eredményeként *kimondták a Kommunisták Magyarországi Pártja 'Szegedi Csoportjának megalakulását*. A pártszervezet azonban ekkor még ténylegesen nem létezett, valójában csak október 18-án jött létre. Az október 10-i határozat azonban ennek ellenére jelentős, mert megteremtette az előfeltételét annak, hogy a kommunisták a felszabadulást követő közvetlen időszakban — a párt tényleges megalakulásáig — azonnal megkezdhessék az új helyzetből adódó feladatok végrehajtásának irányítását.

A párt szerveinek kiépítésére irányuló tevékenységnek Szegeden a felszabadulás utáni időben *két szembetűnő jellegzetessége volt*, amelyek az október, illetve november végéig terjedő időszak sajátosságából következtek. Az egyik az, hogy a szegedi kommunisták október végéig, november elejéig — az MKP Külföldi Bizottsága egyes tagjainak Szegedre érkezéséig — a pártszervezést, a munka megindítását tekintve elsősorban *a maguk tapasztalatai, elképzelései alapján voltak kénytelenek folytatni tevékenységüket*. Ez bár az adott időszakban nehezítette a szervezést, ugyanakkor jelentős mértékben növeli munkájuk értékét. A másik szembetűnő

vonása a helyzetnek az, hogy a Szociáldemokrata Párt, a Nemzeti Parasztpárt, a Független Kisgazdapárt helyi szervezetei csak november végén alakultak meg, s programadásban, a célok megfogalmazásában, a tömegek mozgósításában, az üzemek beindításában, a szakszervezetek létrehozásában a *kommunisták egyedüli mozgósító erőként jelentkeztek és tevékenykedtek*. Sőt munkájukkal ők teremtettek kedvező feltételeket a fenti pártszervezetek megalakulásához is.

Az MKP szegedi szervezetének kiépítése *október 18-a* után fokozottabb lendülettel indult meg, új szakaszba lépett. Ezen a napon a városi bérházban több munkásmozgalmi vezető a délelőtti órákban összehívott tanácskozás eredményeként megalakította a legális kommunista pártszervezetet, majd délután a Városi Színházban tartott nagygyűlésen az elnöklő *id. Komócsin Mihály* az egybegyűlteknél bejelentette az MKP szegedi szervezete *legális* megalakulását. A nagygyűlés szónoka, *Vass Zoltán* ismertette a kommunisták programjának alapvető célkitűzéseit, amelyek magukba foglalták az új, független, szabad, demokratikus Magyarország megteremtését.

A helyi kommunista vezetőkkel folytatott tárgyalás során *Vass Zoltán* megbízatást adott a pártvezetőség megalakítására, amelynek eredményeként *október 19-én* a pártdemokratizmus elveinek betartásával létrejött a vezetőség. Az 5 tagú vezetőség élén *Gombkötő Péter* párttitkár állt. A szakszervezeti összekötő: *id. Komócsin Mihály*, a közigazgatási ügyek városi intézője *Krajkó András*, a szakszervezeti titkár *Gyólai István*, a munkáskultúr ügyek vezetője *Mison Gusztáv* lett.

A párt szervezeti kiépítésével kapcsolatban igen fontos volt, hogy a kommunisták helyesen határozzák meg a *szervezési alapelveket*, megfelelő normákat dolgozzanak ki az új tagok felvételét illetően. A párt ütőképessége, cselekvési egysége, a tömegekhez fűződő kapcsolatban szempontjából nem volt közömbös, hogy milyen mértékben határozzák meg — szűkítik le vagy tágítják ki — a párt kereteit. Objektíve fennállt annak lehetősége, hogy éppen az illegális hosszú évtizedeiben kialakult speciális helyzetből következően a párt kereteit rendkívül szűkre méretezik, s ezzel éppen az indulásnál politikailag igen hátrányos szituációba hozzák a pártszervezetet. A szegedi kommunistáknak ebben a kérdésben is maguknak kellett dönteniük.

Az elvek helyes megfogalmazásánál mindenekelőtt a munkásegységfront megteremtésében elért eredményeket, a kommunisták és baloldali szociáldemokraták együttműködésének hagyományait, a második világháború alatt folytatott harc tapasztalatait vehették figyelembe, valamint segítséget adott ekkor már az október 18-i gyűlésen vázolt program jellege is. Az *október 19-i* vezetőségi ülésen megtárgyalták a párttagság felvételére vonatkozó elképzeléseiket, s kialakították a közös álláspontot. A vezetőség a „... *tagfelvételre vonatkozólag elhatározta* — olvashatjuk az egyik jelentésben —, *hogy a tagoknak mennél szélesebb alapon való megszervezését fogja keresztülvinni, úgy Szegeden, mint a környékbéli községekben és tanyákon, úgy azonban, hogy a pártba oda nem való elemek ne kerülhessenek*”.

A határozat azt mutatja, hogy a szegedi kommunisták helyesen ismerték fel a szervezés két elengedhetetlen alapelvét, a felveendő *új tagok szigorú megvizsgálását*, másrészt a *nagyobb párttagságon alapuló, szélesebb körű szervezet létrehozásának szükségességét*. A vezetőség a fenti elvek figyelembevételére alapján kiterjesztette a szervezés munkáját az üzemekre, a szakszervezetekre, ahol ezt a tevékenységet összekötötték a dolgozók körében végzett antifasiszta propagandával, amelyet elősegített a kommunisták által október 18-án megindított lap, a „*Szegedi Népakarat*” is.

A felszabadulás idején a munkásság, a dolgozók körében végbement nagy balratolódási folyamat megindulását bizonyítja az a tény, hogy a szervezés során Szegeden a Kommunista Pártba a szegedi szociáldemokrata pártszervezet tagságának jelentős része lépett be. A szervező munka eredményeként *október 25-én* 33 fővel megalakult az MKP *kiskundorozsmai csoportja*, ahol a párttagok átvették a vezető nélkül maradt községháza irányítását, megszervezték a polgárőrséget, tánoztatták a szovjet hadsereget. A szegedi kommunisták pedig *október 26-án* megtartották a felszabadulás utáni *első nyilvános taggyűlésüket*.

A párt szervezeteinek létrehozására irányuló tevékenység a fentiekben túlmenően *kiterjedt a várost környező községekre, falvakra, tanyákra* — *Algyő, Alsóközpont, Deszk, Szőreg, Tápé, Szatymaz stb.* — is, s ezeken a településeken november elején már teljes erővel folyt a szervezés. Ennek során a szegedi kommunisták a párt bázisát igyekeztek megteremteni a *földmunkásság, a szegényparasztság körében*.

A Szegeden, illetve a már felszabadított területeken folyó Kommunista Párt szervezése *1944 novemberétől* kezdődően összefogottabbá és tervszerűbbé vált az-

által, hogy a *párt Külföldi Bizottságának tagjai* — így például Gerő Ernő, Révai József és mások — Szegedre érkeztek, s megalakították a legális Központi Vezetőséget, s aktívan bekapcsolódtak a munka irányításába. (Mint ismeretes, Gerő Ernő a felszabadulás idején és ezt követően igen pozitív tevékenységet folytatott, ha a későbbiek folyamán munkájában jelentős hibák is mutatkoztak.) A legfontosabb teendők tartották az eddig végzett munka értékelését, a demokratikus erők összefogási folyamatának meggyorsítását, a pártszervezés elveinek tisztázását. E kérdések megvitatásában fontos szerepet töltött be a Szegeden, november 9-én megrendezett kibővített tanácskozás, ahol a *KV tagjain kívül részt vettek a szegedi, orosházi, hódmezővásárhelyi, makói kommunista pártszervezetek* küldöttei is.

A pártszervezés kérdéseit érintve mindenekelőtt világosan kimondták, hogy a párt neve: *Magyar Kommunista Párt*. Ebben kifejezésre jutott az, hogy bár a kommunista mozgalom két szervezeti központtal rendelkezik Magyarországon — ebben az időben Budapesten tevékenykedett az illegális Központi Vezetőség —, mégis egységes, azonos elvek és program alapján állt. Ezzel egyidejűleg megszűntek minden egyéb elnevezést, amely a felszabadított területeken tevékenykedő kommunista pártszervezetek centralizált irányításának egyik alapfeltételét jelentette. Az értekezlet értékelt a pártszervező munka során kifejett tevékenységet is. Ráműtötték arra, hogy míg Szegeden ez helyes elvek alapján folyt, ugyanakkor egyes helyeken, így pl. Hódmezővásárhelyen, Makón a jelentkezőket túl szigorúan ítélték meg, amiben bizonyos fokú szektás szellem, helytelen elzárkózás jutott kifejeződésre, s ennek következtében túlságosan kevés tagot vettek fel.

A tanácskozás egységesen foglalt állást a párt *helyi vezető testületeinek* a kérdésében is. Megállapították, hogy ezeket a szervezeteket *pártbizottságoknak* nevezik, amelyek általában 5—7 tagból állnak. Hangsúlyozták, hogy a pártbizottságok operatív jellegűek legyenek, s munkájukat munkatervük alapján végezzék. Utaltak arra is, hogy kisebb lakosságú helyeken elegendő 3 tagú bizottságokat létrehozni. Mindezek azt mutatják, hogy a megbeszélés, a dél-magyarországi tapasztalatok elősegítették és hozzájárultak a később megfogalmazott, s elfogadott *Szervezeti Szabályzat kialakításához* is.

Míg a november 9-i kibővített értekezlet elsősorban a pártszervezés kérdéseivel, feladataival foglalkozott, addig az ezt követő, az MKP szegedi szervezetének november 19-én megtartott *taggyűlése* főleg a program ismertetése és megvitatása tekintetében jelentős. Ezen a taggyűlésen Révai József éppen a szegedi példára hivatkozva mutatta meg, hogy Magyarországot milyen alapokon kell újjáépíteni. „Az, ami itt történik Szegeden, hogy az elvtársak elfoglalják a különböző posztokat, azt jelenti, hogy most itt megteremtjük a biztosítékát annak, hogy a népek, a munkásságnak, a parasztságnak a Magyarországa szülessék meg. Nem lesz ez még szocialista Magyarország..., de nem lesz burzsoá-kapitalista Magyarország sem, hanem a nép Magyarországa...” — hangoztatta Révai József.

A szegedi kommunisták a november 9-i, kibővített ülés után a feladatokat világosabban látva nagyobb energiával folytatták a pártszervezés munkáját. A párt szervezeti erejének növelése érdekében a november 10-i vezetőségi ülésen az eddigi 5 tagú vezetőséget kibővítették 7 főre. A két új funkció: az agitációs és propagandamunka irányítója, valamint a szervezési vezető, közvetlenül elősegítette a pártszervezetek további kiépítését. Ezt követően a vezetőség újabb átalakuláson ment keresztül. Miután a parasztság és az ifjúság szervezésének jelentősége 1945 elején különösen megnő, megszüntetik a szervezési vezető funkciót, és helyette beállítják: a parasztszervező és az ifjúsági vezető tisztségeket. Az előbbi *Krajkó András*, az utóbbit *Komócsin Zoltán* töltötte be.

Mint fentebb említettük, a pártszervezés városi viszonylatban az üzemekben, intézményekben és az egyes kerületekben folyt, aminek következtében a város egyes részein egymás után jöttek létre az alapszervezetek. Így pl. december közepén megalakult az *alsóvárosi*, a hónap végén a *belvárosi kerületi pártszervezet*. Ez a folyamat 1945 elejére, tehát mintegy két és fél hónap alatt végbemegy, és a Kommunista Párt teljes szervezeti kialakulása Szegeden megtörténik. Ennek alapján a Kommunista Párt szegedi szervezetének felépítése a következő volt: *Vezető, irányító szerv a szegedi pártbizottság* — ennek hatásköre Szeged környékére is kiterjedt —, amely közvetlenül irányította az egyes kerületi, így a: felsóvárosi, rókusi, újszegedi, somogyitelepi, móravárosi szervezetek tevékenységét, valamint a rendőrségi, városközi szervezetekét is. Valamennyi kerületi szervezetnek külön öttagú vezetősége volt.

A pártszervezés tekintetében különös jelentőséggel bírt az *üzemekben, gyárakban* végzett tevékenység. A termelés irányítása, az üzemi bizottságokban a kommu-

nisták befolyásának érvényesítése, a reakciós elemek elleni munkástömegek mozgósítása megkövetelte, hogy a Kommunista Párt a munkásság körében növelje szervezeti erejét. Miután a gyárakban még nem voltak pártbizottságok, itt a konkrét szervező munkát az egyes kerületi szervezetek végezték — többek között a rókusi szervezet a Villanytelepen, a Dohánygyárban, a móravárosi a Gyufagyárban, a Kendergyárban és a Délmagyarországi Cipőgyárban, a felsővárosi szervezet a Szalámigyárban stb. — s az üzemek párttagjai az illetékes kerületi pártszervezetbe tömörültek.

A pártszervező munka fokozását sürgette az a körülmény is, hogy a Kommunista Pártnak lényegesen nagyobb volt a politikai befolyása, mint a szervezeti ereje. 1945 elején az a veszély fenyegette a pártot, hogy az erősen szervezkedő többi párttal szemben taglétszámát tekintve lemaradt, ami egyáltalán nem tűrözte volna a reális helyzetet, a párt tömegbefolyását. Ezt a lelassuló folyamatot mutatja a szegedi pártszervezet fejlődése is. Míg a pártszervezés kezdeti szakaszában — október, november hónapokban — a taglétszám emelkedése normális üteműnek mondható — 1944 november közepén a pártnak 300 szegedi tagja van —, 1945 fordulóján az ütem lényegesen lelassult, amit szemléltet az, hogy február elején a párttagság száma 540 fő körül mozgott. A Központi Vezetőség felfigyelt erre a negatív jelenségre — amely természetesen nemcsak Szegeden, hanem a felszabadított területeken általánosan érvényesült —, s a munka jobb megszervezése, a pártszervezésben fellelhető hibák kiküszöbölése céljából *Kerületi Titkárságokat szervezett. Ennek során 1944. december 23-án elhatározták a Dél-Magyarország Kerületi Titkárság létrehozását, amelynek központja Szegeden volt, s hatásköre Békés, Csanád, Csongrád megyékre terjedt ki.*

A Délmagyarországi Kerületi Titkárság a pártszervezés kérdésével kapcsolatban felhívással fordult a területén tevékenykedő pártszervezetekhez, amiben többek között a következőket hangsúlyozta: „*A megszorításokat, amelyeket a felveendő párttagokkal szemben alkalmaztunk, meg kell szüntetni, mert ezzel a nekünk szimpatizálókat más pártba kényszerítjük.*” Milyen megszorításokról volt itt szó? A választ is megkapjuk a felhívásban: „*Nem volna helyes — olvashatjuk a továbbiakban — az az álláspont, amelyet eddig képviseltünk, hogy csak a marxista szemlélettel rendelkező embereket vegyük fel. Akinek megvan az erkölcsi alapja, minden további nélkül fel kell venni.*”

Vajon ez azt jelentette, hogy a pártvezetés feladta a párt élcsapat jellegét? Korántsem, csak azt bizonyítja, hogy a párt vezetői helyesen ismerték fel a reális helyzetet, és vonták le ebből a következtetéseket. A felszabadulás előtti időben, az illegális viszonyaiból következően, a terror, a kommunisták üldöztetése alapján sok becsületes, a kommunistákkal, az eszmével szimpatizáló, a rendszerrel ilyen vagy olyan formában szemben álló dolgozó nem juthatott el a párthoz. A felszabadulással elhárult ez az akadály, és megindult az áramlás a Kommunista Pártba. „*Ma a probléma, kit kihagyni, és nem az, hogy kit felvenni. A párt megrohmozása óriási... senki sem gondol arra, hogy minden jelentkezőt felvenni, de ugyancsak hiba volna becsapni az ajtót*” — hangsúlyozták a budapesti Központi Vezetőség 1945. január 19-i ülésén. Figyelembe kell továbbá azt is vennünk, hogy éppen az adott időben, a népi demokratikus forradalom kibontakozásának idején, a tömegek balratolódása, forradalmi érése sokkal gyorsabban ment végbe, s az emberek tudatukban rövidebb idő alatt értek marxistává, kommunistává, s ezt a folyamatot a kommunista párttagság még inkább gyorsította.

A párttagság számának — az igényeknek, az adott helyzetnek megfelelő — emelésével volt összefüggésben az üzemi pártszervezetek helyzetének megszilárdítására irányuló tevékenység is. A szegedi, 1945. április 5-én megtartott *összevetési ülésen* meg tárgyalták az üzemi pártmunka aktuális kérdéseit, s határozatot hoztak, hogy *minden üzemben meg kell alakítani a pártbizottságokat*, amelyeknek egyik alapvető feladata a párt szervezése a munkások között.

A pártszervező munka megjavítása, a földreformtörvény megalkotása, végrehajtásának megkezdése, a helyreállítás kibontakozása kedvezően befolyásolták a Kommunista Párt szervezeti erejének növekedését. 1945 május közepén a szegedi pártszervezetnek 1000 tagja van — tehát 5 hónap alatt megduplázódott —, novemberben pedig a párttagok száma már elérte az 5600 főt, akiknek 30%-a nő.

Magyarország teljes felszabadulásával az egyesített Központi Vezetőség az ország egész területére kiterjesztette a pártszervező munkát. Az 1945. április 20-i Központi Vezetőségi ülésen határozatot hoztak 8 területi bizottság létrehozására, illetve megyei bizottságok és járási titkárságok felállítására. A határozat hangsúlyozta, hogy ott, ahol területi bizottságok működnek, nincs szükség külön megyei

bizottság megteremtésére, ennek funkcióit az előbbieket töltik be. Ezt követően 1946 elején a területi bizottságok átalakultak megyebizottságokká. Csongrád megyében a fentiek alapján két vezetőszervert hoztak létre: a *Csongrád megyei és a Nagy-Szegedi Bizottságokat*. A Nagy-Szegedi Pártbizottsághoz Szeged városán kívül még 14 környező község, település is tartozott.

A szervezeti változásokkal egyidejűleg meggyorsult a párttagság létszámának növekedése, ami különösen az üzemi munkásság tekintetében szembetűnő és jelentős. 1946 márciusában — a Baloldali Blokk megteremtésének idején — az MKP Nagy-Szegedi Pártbizottságához 11 kerületi pártszervezet tartozott: 3471 taggal, 12 üzemi pártszervezet: 1628 taggal, 7 tanyai pártszervezet: 900 taggal és 11 falusi szervezet: 1586 taggal, összesen: 7585 fő. Közvetlenül a város területén — tehát a területi és üzemi párttagságot véve alapul — 5099 párttag volt, akiknek 31,9%-a, tehát közel egyharmada az üzemekből került ki.

A Szegedi Kommunista Pártszervezet a fentiekben vázolt fejlődése azt mutatja, hogy a Kommunista Párt a felszabadulás után gyorsan talpra állt, azonnal megkezdődött a pártszervező munka. Annak ellenére, hogy a kezdeti szakaszban a vezetőknek éppen a központi irányítás hiánya miatt igen nagy nehézségekkel kellett megküzdeni, s ez a tevékenység nem volt mentes minden hibától, a párt szervezeteinek gyors kiépítésével, az üzemek munkásaira támaszkodva, bevonva a munkába a dolgozó tömegek egyéb rétegeinek legjavát, ezzel a *tevékenységükkel hazzájárultak a népi demokratikus átalakulás kibontakozásának egyik alapvető feltételének megteremtéséhez*. Másrészt, a szegedi tapasztalatokat felhasználva, a Központi Vezetőségnek Szegeden tevékenykedő tagjai a felszabadított területeken is nagyobb ütemben végezheték a pártszervezés munkáját, s egyben ezzel elősegíthették a népi demokratikus átalakulás folyamatának tényleges beindulását. A szegedi pártszervezés alapján levont következtetések ugyanakkor országos szempontból is jelentősek, mert *tanulsgul szolgáltak általában a pártszervező munkát illetően, valamint a Szervezeti Szabályzat alapjainak kidolgozásához*.

BATA IMRE

JUHÁSZ FERENC

A kommunizmus mint kiteljesedett naturalizmus = humanizmus, mint kiteljesedett humanizmus = naturalizmus, ez az embernek a természettel és az emberrel való ellentmondásos harcának igazi feloldása, az egzisztencia és lényeg, a tárgyalás és öngazdáltság, a szabadság és szükségyszerűség, az egyén és a nem közötti harc igazi feloldása. Ez a történelem igazi rejtélye és magát e feloldásnak tudja. (Marx: Gazdasági-filozófiai kéziratok. Bp. 1962. 68-69. 1.)

Juhász Ferenc jellemzése saját költészetére nézve minden más meghatározásnál találhatóbb. Az irodalomtörténeti tapasztalat szerint ilyesmire csak a legjelentősebb alkotók képesek. Alig oldalnyi bevezetője új könyvéhez, a *Virágzó világhoz*, páratlanul sokat mond saját költészetéről, s ezzel a korszerű költészetéről is. Ez a tény — egyelőre a jóhiszeműnek mondom önmagában bizonyítja Juhász tudatosságát, ami viszont — általános érvényű tétel — a korszerű költő bizonyos ismerve. Mert nincsen korszerű költészet spontaneitás nélkül, de a korszerű spontaneitás tudatos, intellektuálisan valósul meg. Ez is egy a modern költészetre vonatkozó paradoxonok közül.

Am idézzük, amivel olyan nagyra vagyunk: „... az életet nagyon szerettem, hittem a végtelenségben, s próbáltam kimondani a Törvényt a lét dicsőségére és az ember javára. S az életnél is többre becsültem a lét egyetlen elképzelhető foglatát és gyönyörű szárnyát: az emberhez egyedül méltó szabadságot.”

Erdemes ezt a szöveget tételekre bontanunk.

Az életet nagyon szerettem. — Régi igazság, minden alkotás egzisztenciális alapja az élet szerelme, igenlése. Hogy Juhász ezt fontosnak érzi kijelenteni, egész költészetével, annak jelentős vonásaival súlyozni, nemcsak az ösmerős ellenvetéssel fejesel, miszerint az ő kísérletező kedve tulajdonképp léttagadó, noha oda is szól, hanem — és ez a fontosabb — a jelenkor költőjének nagy felismerése diktálja kimondani, hangsúlyozni az őselvet, az *élet* egyetlen és elismételhetetlen tulajdona az embernek. Már Ady is tudta, az élet mindenkinek kivételes szent örömmel jön. Mert nincsen szökni lehetőség. Se istenhez, se más vigaszhoz. Az élet nem az első szerelem, aki után jön másik, szebb is, több is. Az élet — delén egy férfikornak — az utolsó ígéretes asszony, akit azért szeretünk mindennél jobban